

El safareig públic

(ALDC, II, 406. El safareig públic)

Safareig, *rentador* i *llavador* són els noms més estesos per a designar el ‘safareig públic’, tots normatius (*llavador*, des del *DIEC1*, 1995). *Safareig* (var. sincopada *safreig*; usada en plural, *safaretjos*; amb determinant, *safareig públic*, *safareig del poble* 21) deriva de l'ár. ŞAHRIĠ ‘bassal, estanyol’, estès a ‘dipòsit d'aigua’ i a ‘rentador’, tant el públic com el domèstic, aquest amb una àrea més àmplia (veg. mapa 250). *Rentador* (var. *rentadors*, *rentadora*, *rentadores*; *rentador públic* 5, 23, 61, 68, 86; *rentador del poble* 57, 117; *rentador comunal* 14) és un der. de *rentar* que del sentit de ‘esbandir’ va passar al de ‘rentar’, substituint l'antic (i avui encara val.) *llavar*, que ha format *llavador* (o *llavador públic* 93, 131, 163, 165, 183, 190; *llavador del poble* 102) especialment a les àrees on es manté el verb *llavar*; notem també *llavaner* 157 (var. *llavaners* 169), procedent del llat. *LAVANDARIUS*, que deu ser també la base del topònim mall. *Es Pou Llavoner* 76; en canvi *lavadero(s)* 72, 79, 81, 82, 147 denota castellanisme pel tractament consonàntic i vocàlic. *Bassa* (o *bassa de rentar* 99) (< preromà **BASSA* o **BALSA*) significava ‘clota poc fonda on es recull aigua de pluja’ i ha passat a ‘dipòsit artificial d'aigua usat per a rentar’, a més d'altres accepcions (‘femer’, ‘latrina’); *toll* 27, 89, 104, 149 (< potser d'origen

cèltic, *TULLOS* ‘clot’), sinònim de ‘bassa’ en el seu sentit originari, dotat també del significat de ‘lloc profund d'un riu o séquia amb aigua neta i tranquil·la’, ha evolucionat a ‘safareig’. *Viver* 22, 26, 41, procedent del llat. *VIVARIUM* ‘indret per a tenir-hi animals vius, especialment peixos’, passant per ‘dipòsit d'aigua per a regar’ (s. XIV), ha desembocat en ‘safareig de rentar’. *Baci* 1, 11, 12 (o *baci de rentar* 6), del llat. tardà *BACCINUS* (s. VI) ‘recipent’, s'ha diversificat semànticament (‘per donar aigua mans’, ‘baci de barber’, ‘orinal’, ‘bacina d'almoines’) per concretar-se en el ross. com a ‘safareig’ (cf. fr. *bassin*).

Són mots locals: *pica* 75; *pèlec* 161 (< llat. *PELAGU* ‘mar profunda’ → ‘gorg’); *pila de llavar* 108; *banyador* 167, perquè també s'hi poden banyar; *font de rentar* 70; *pou de les piques* 76; *lleó* 73, potser per la imatge del felí, i *turó* 6.

Cal tenir en compte que en algunes poblacions les dones, de genolls, rentaven al riu, servint-se d'una mena de caixó de fusta, dit *barquet* 7, 10, *rentador* 22, 23, 30, 38 o *caixeta* 44, 45, d'una fusta (*llavadora* 173) o d'una pedra plana (*batedora* 182); per això, falta la resposta en algunes localitats.

